

Közgazdaság- és Regionális
Tudományi Kutatóközpont

Székhely:	1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
Lovaklézési cím:	1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
E-mail cím:	titkarsag@kirk.hu
Telefonaszám:	+36-11 224 6700

152ABALY2AT/4/2023

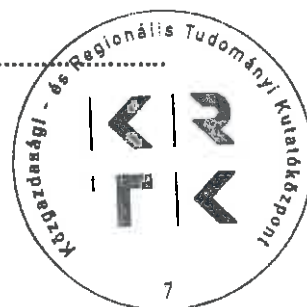
Kutatásetikai Kódex Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

Hatályos: 2023. március 1-től

Jóváhagyta:

Fab 2

Fertő Imre
főigazgató

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	3
2.	A Kódex hatálya	3
3.	Kutatói tevékenység erkölcsi és etikai alapelvei.....	4
4.	A Kutatásetikai Bizottság hatásköre, szerepe.....	4
5.	A Kutatásetikai Bizottság szervezete	4
6.	Etikai véleményezés szabályai	5
6.2.	Duplikációk elkerülése	5
6.3.	Kutatások etikai besorolása	5
7.	Kutatásetikai véleményezés menete	6
8.	Kutatással érintett személyekkel kapcsolatos tudnivalók	7

1. Bevezetés

A kutatásetikai kódex nem egy törvény, nem jogi norma, hanem a Közigazgatás- és Regionális Tudományi Kutatóközpont kutatói világának erkölcsi önszabályozásának eszköze. A tudományt művelők alapvető felelőssége, hogy megfogalmazzák az erkölcsös kutatói munka végzésére vonatkozó legfontosabb alapelveket, hogy meghatározzák a kutatói viselkedéssel kapcsolatos kritériumokat, továbbá, hogy meghatározott szabályrendszer alapján eljárjanak azokban az esetekben, amikor fennáll a veszélye a tudományos kutatói tevékenység erkölcsi elvárásainak sérülése vagy etikai vétség gyanúja merül fel.

A tudományos közösség kutatói területein kialakult szokásait, etikai viselkedési normáit a tudományos szocializáció során lehet elsajátítani.

Etikai kérdések a kutatás minden szakaszában felmerülhetnek, így a kutatási téma kiválasztása, a kutatás megtervezése, az adatgyűjtés, az adatok feldolgozása, az eredmények értékelése és a nyilvános közzététel folyamán egyaránt. A kutatás etikai szabályai ugyanúgy vonatkoznak a kutatóra a kutatás során követendő egyéni magatartására, mint a kutatási eredmények társadalmi felhasználásával kapcsolatos elvárásokra.

A kutatási eredmények társadalmon belüli megváltozott szerepének köszönhetően és az eredmények alkalmazásának átalakulása miatt a kodifikált és nem kodifikált szabályok elmosódó határain gyakran vetődik fel az etikai szabályok írásban való rögzítésének igénye.

A Közigazgatás- és Regionális Tudományi Kutatóközpont (a továbbiakban: Kutatóközpont) az „MTA Tudományetikai kódex”¹ kiegészítéseként saját etikai kódexét jelen dokumentumban rögzíti. A Kutatóközponton belül elvégzett minden kutatásra irányadó továbbá a „A kutatási integritás európai magatartási kódexe”² is.

2. A Kódex hatálya

A kódex hatálya kiterjed a Kutatóközpont valamennyi szervezeti egységére, foglalkoztatottjára, kutatóira, valamint a Kutásetikai Bizottság által lefolytatott eljárásokra.

1

https://mta.hu/data/dokumentumok/hatteranyagok/tudomanyetikai_bizottsag/tudomanyetikai_kodex_kgy_20100504.pdf

2

https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2018/HU_ALLEA_A_kutatasi_integritas_europai_magatartasi_kodexe.pdf

3. Kutatói tevékenység erkölcsi és etikai alapelvei

A jó kutatási gyakorlatok a kutatási integritás alapelveire épülnek. Ezen alapelvek útmutatást nyújtanak a kutatóknak a munkájuk, illetve a kutatásban rejlő gyakorlati, etikai és intellektuális kihívások kezelése során.

Ezek az alapelveket az MTA Tudományetikai kódexének 2. pontja sorolja fel és részletezi.

4. A Kutatásetikai Bizottság hatásköre, szerepe

A Kutatóközpont a kutatásetikai kérdések kivizsgálására, kutatásetikai eljárás megindítására és lefolytatására egy 3 tagú Kutatásetikai Bizottságot hoz létre.

A Bizottság feladata, hogy a kutatás szabadságának, a tudományos közélet átláthatóságának védelmében állást foglaljon kutatásetikai elvi kérdésekben.

A Bizottság tevékenységének célja, hogy támogatva a Kutatóközpontban zajló kutatások átláthatóságát és jogszabályi megfelelését, segítséget nyújtson a kutatóinak a kutatásetikai elvárásoknak való megfeleléshez.

Hatáskörébe tartozik a Kutatóközpont egyes szervezeti egységei kutatócsoportjai, valamint kutatói által tervezett kutatások és pályázatok, valamint a laboratóriumban tervezni folytatott kísérletek kutatásetikai vonatkozásaival, az adatok, illetve a kutatásban érintett alanyok védelmével kapcsolatos kérdésekben előzetes állásfoglalások kiadása, illetve a 6.3 pont szerinti kutatásetikai engedélyek megadása.

5. A Kutatásetikai Bizottság szervezete

A Bizottságnak 3 tagja van.

A Bizottság tagjait a Kutatóközpont Főigazgatója kéri fel 5 évre olyan módon, hogy a Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézete, Regionális Kutatások Intézete és Világgazdasági Intézete képviselve legyen.

A Bizottság tagjának csak tudományos fokozattal rendelkező, tudományos munkatársi vagy magasabb besorolással rendelkező kutatót kérnek fel.

Az 5 éves időszak meghosszabbítható.

A Bizottság munkájához adminisztratív segítséget a Kutatóközpont Főigazgatói Titkársága nyújt.

6. Etikai véleményezés szabályai

6.2. Duplikációk elkerülése

Abban az esetben, ha egy kutatás több intézmény részvételével zajlik, minden intézmény fenntartja a jogot a kutatás kutatásetikai véleményezésére.

Amikor csak lehetséges, a KRTK elfogadja azon intézmény kutatásetikai állásfoglalását, ahol a kutatásvezető alkalmazásban áll.

Amennyiben egy kutatás más etikai bizottság hatáskörébe is esik (pl. EET TUKEB)³, akkor elegendő a Kutatóközpont etikai bizottságának előzetesen benyújtani a megfelelő szervhez elküldésre került és kitöltött kérelem másolatát, majd a meghozott döntésről tájékoztatni a KRTK kutatásetikai bizottságát.

6.3. Kutatások etikai besorolása

Három csoportba oszthatóak a kutatások az alapján, hogy szükséges kutatásetikai engedélyeztetés.

Az 1. szintbe eső kutatások nem igényelnek kutatásetikai engedélyeztetést, ezen esetekben az kutatásetikai engedély automatikusan biztosított.

A 2. szintbe tartozó kutatások esetén kutatásetikai kérelem leadása és tájékoztatási kötelezettség terheli a kutatásvezetőt, de kutatásetikai engedélyeztetésre nincs szükség.

A 3. szint esetén kötelező az engedélyeztetési eljárás.

Első szint: minden olyan kutatás, amely teljes egészében elméleti vagy nyilvánosan elérhető adatokat és információt használ. Nyilvánosnak tekintendő minden olyan adat, amelyet bármely kutató elérhet (esetleg díj fizetése ellenében) az adathasználat feltételeinek elfogadása után, amennyiben vannak ilyen feltételek.

Második szint: azon kutatások, melyek egészséges felnőtt résztvevőkkel való érintkezést tartalmaz bármilyen csatornán (kísérlet, személyes vagy online kérdőív), a résztvevők beleegyezését követően, vagy nyilvánosan nem elérhető adatok használatát tartalmazza. A

³ Egészségügyi és orvosi biológiai természetű kutatás esetén az illetékes szerv:

Egészségügyi Tudományos Tanács Tudományos és Kutatásetikai Bizottsága (EET TUKEB):

<https://ett.aeek.hu/tukeb/>

Az EET TUKEB-hez ajánlott fordulni ha a kutatás nyilvánosan nem elérhető egészségre vonatkozó egyéni adatokat használ, vagy ilyen jellegű adatokat gyűjt.

kutatás nem hordozhat veszélyt a résztvevőkre és kutatókra és nem történhet anonimizálás nélküli adatok felhasználásával.

Harmadik szint: kutatások, melyek lehetséges veszélyt hordoznak a résztvevőkre vagy kutatókra (pl. felkavaró kérdések, veszélyes kísérletek), vagy amelyeknél hiányzik a résztvevők beleegyező nyilatkozata, és minden egyéb kutatás, mely nem sorolható az első és második szint alá (pl. 18 év alattiak részvételével zajló kutatás, fogyatékkal élők részvételével zajló kutatások, nem anonimizált adatokon alapuló kutatás).

7. Kutatásetikai véleményezés menete

A kutatásvezető benyújtja a kitöltött kutatásetikai kérelmet a Bizottságnak az elérhető e-mail címen pdf. formátumban a kutatás tervezett megkezdése előtt vagy pályázat benyújtásának határideje előtt, az első szint alá tartozó kutatások esetében, legalább 5 munkanappal; a második szint alá tartozó kutatások esetében, legalább 5 munkanappal; a harmadik szint alá tartozó kutatások esetében, legalább 10 munkanappal.

A második szintbe tartozó kérelmet a bizottság bármely tagja elbíráhatja. A három tagú bizottság dönt a harmadik szint alá tartozó kutatások engedélyezéséről, többségi szavazással.

Ha a bizottság valamely tagjának kutatásáról van szó, az összeférhetetlenség elkerülése céljából a Bizottság másik két tagja meghív egy KRTK-n belüli független szakértőt és a három szakértő együttesen, többségi szavazással dönt a kutatásetikai engedélyezésről. Amennyiben valamely bizottsági tag a szavazáson nem tud részt venni, a tagok együttesen pótagot delegálhatnak.

A Bizottság elküldi az értékelés eredményét a kutatás vezetőjének a benyújtástól számított, az első szint alá tartozó kutatások esetében, 5 munkanapon; a második szint alá tartozó kutatások esetében, 5 munkanapon; a harmadik szint alá tartozó kutatások esetében 10 munkanapon belül.

Ha a Bizottság elutasítja a beadványt, akkor konzultációt kínál fel a vezető kutatónak annak érdekében, hogy a bizottság számára elfogadható kutatási terv születhessen.

A bizottság saját döntése szerint tanácsadóként felkérhet kutatókat a Kutatóközpontból vagy egyéb akadémiai intézményből.

A Kutatóközpont Főigazgatói Titkársága iktatja és archiválja a kutatásetikai kérelmeket és a Bizottság döntését tartalmazó anyagot.

Az elfogadott kutatási tervek címét a résztvevő kutatók nevével a Kutatóközpont közzéteszi a honlapján.

8. Kutatással érintett személyekkel kapcsolatos tudnivalók

A résztvevők beleegyezésüket adják a kutatásban részvételhez, annak megkezdése előtt az alábbiak szerint:

- Ha a résztvevő személy **3 év alatti gyermekkorú**, a kutatás ismertetését a törvényes képviselőnek (jellemzően: a szülőnek) írott formában kell átadni, ő adhatja meg aláírásával a beleegyezését a kutatáshoz a gyerek nevében. Ha vizsgálat vagy a toborzás egy intézményben (tipikus esetben: bölcsődében) történik, akkor az etikai engedély csak a vizsgálatnak otthont adó intézmény vezetőjének írásos hozzájárulásával együtt érvényes.
- Ha vizsgált személy életkora **3-14 év közötti gyermekkorú**, a szülő ad írásbeli beleegyezést, a gyermek pedig szóban. Ha vizsgálat vagy a toborzás egy intézményben (tipikus esetben: óvodában vagy iskolában) történik, akkor az etikai engedély csak a vizsgálatnak otthont adó intézmény vezetőjének írásos hozzájárulásával együtt érvényes.
- Ha a vizsgált személy **14-18 év közötti kiskorú**, az írott információt mind neki, mind a szülőnek el kell juttatni, és a beleegyezést mindketten írásban kell, hogy megadják. Ha a gyermek neve nem kerül a kutatásban felvételre és a Bizottság értékelése alapján a kutatás nem veszélyezteti a résztvevőket, a szülők passzív beleegyezése (ráutaló magatartása) is elegendő (a beleegyezésük vélelmezhető, ha az írott információ ismeretében nem támasztanak kifogást gyermekük részvétele ellen). Ha a kutatás vagy a toborzás egy intézményben (tipikus esetben: iskolában) történik, akkor az etikai engedély csak a vizsgálatnak otthont adó intézmény vezetőjének írásos hozzájárulásával együtt érvényes.
- Ha a kutatásban résztvevő személyek **18 éven felüliek**, írott információt kell biztosítani számukra a kutatásról és annak céljairól, és a részvételbe bele kell egyezniük (ráutaló magatartás is elegendő).

A kutatásról átnyújtott írott információ többek között az alábbiakat tartalmazza:

- A kutatás jellege és céljai
- Ki valósítja meg és ki finanszírozza a projektet
- A kísérlet körülményei
- Ki(k) számára lesz hozzáférhető a résztvevők nem anonimizált adatai
- A lehetséges felmerülő kockázatok, érzékeny kérdések, amelyek érinthetik a kutatásban résztvevőket
- A kutatásból adódó hasznok
- Milyen módon lehet a részvételt visszavonni

Közgazdaság- és Regionális
Tudományi Kutatóközpont

📍 Székhely:	1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
✉ Levelezési cím:	1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
📧 E-mail cím:	titkarsag@kirik.hu
☎ Telefonszám:	+36-1-226 6700

Ha a kutatás jellegéből fakadóan a beleegyező nyilatkozat tétele csak utólagosan lehetséges, akkor a kutatók kötelesek a beleegyező nyilatkozatot a lehető leghamarabb kérni, és elutasítás esetén a létrejövő adatokat a résztvevő jelenléte mellett törölni.

A kutatónak kötelessége arra törekedni, hogy a kutatásban résztvevő személyeket és hozzátartozóit ne érje kár. Bármilyen káresemény vagy nem várt mellékhatás jelentkezik a kutatás során, akkor a kutató azonnal értesíteni köteles a kutatóetikai bizottságot. Minden résztvevőnek jogában áll visszautasítani a részvételt a kutatás bármely szakaszában.

Budapest, 2023.03.01.